

Den värnlöses
strid emot
vålds-magter : Rät
tegångshandlingar,
innehållande ...

27 B f a Br. 1832
Setterwall, Georg

National Library
of Sweden

1232

Den Wårnlöses Strid

emot

Rättegångshandl.

Wåld & Magten.

Rättegångshandlingar,
innehållande Bryggar-Drängen Jacob
Liljequists till Kongl. Maj:ts och Ri-
kets Höglof. Swea Hof-Rätt in-
gifne Besvär öfwer Norra För-
stadens Westra Råmners-Rätts
Utslag i målet emellan Lilje-
quist och Bryggaren Georg
Setterwall, den sednare till-
talad för det han med iern-
kedjor och lås fånglat
Liljequist.

Jag vill mitt Stålets hårdhet sjunga
Så illbudt om hwarandras wäl
Har det för känslor blott en twaga
Men säkkan äger det en själ.
Jag sjunga vill den grimma smärta
Jag känner att en usling se,
Då torstig sielf jag blott har hjerta
Och biott en sud' att honom ge.
Bengt Lidner.

STOCKHOLM, 1832, tryckt hos J. A. Walldén.

Till Kongl. Maj:ts och Rikets Swea Hof-Rätt!

Sedan undertecknad nu hunnit genomläsa handlingarne uti det emellan mig och Bryggaren Georg Setterwall wid Norra Försädens Westra Rådmans-Rätt Anhängigt gjorda, Ransafade och genom Utslag af den 27 Mars afgjorde Brott-mål, får jag hos Kongl. Hof-Rätten öfwer nämnde Utslag härmedelst anföra de Besvär, hwartill jag i anseende till dröjsmålet med Protokollernes utbekommande nödgats genom Reservation hos Kongl. Hof-Rätten i ödmjukhet förbehålla mig rätt.

Af Handlingarne inhemtas att Bryggaren Setterwall den 30:de, som rätteligen bdr vara den 29:de December förlidet år: 1:o bundit mig en gång med tåg wid en spilta uti stallet, i hwilket tillstånd han anbefallte mig rycka en häst; 2:o att han samma dag med jernkedja om lifwet fångslat mig, samt med lås fastlås mig wid en stolpe i måltbuds-flygan, och då jag efter mycken använd inbida genom permissionernes nedstryfande lyckades befria mig ur jernbojan och i anseende till min sjukdom söka hwila, fastogs jag åter och 3:o blef af Setterwall (som då befallde Gardisten Wahlgren och Korstäraren Lindquist att afslåda mig och derra mig ned uti ett närstående mårskar, hwilken befallning desse, mera menfliga än Setterwall, likwål icke åttlydde) Sedan jag först på hans befallning blifwit afslådd Roken, Hatten och Wantarne, för andra gången sluten i jernkedjan hwilken så hårt tilldrogs att jag ömdjeligen kunde göra mig los, och desutom sålades uti en för detta ändamål i wäggen så högt uppslagen märkla, samt så wäl med lås förseddes, att all möjlighet till befrielse utan Setterwalls wilja war otänkbar att verkställas. — I detta fångsliga tillstånd afslådd, blottiställd för winterlustens äwerkan, sluten i kedjor och lås, framställdes för mig en sågbock med pålagd wed och meddelades mig befallning att säga, hwilket jag wäl bdrjade med, men sjuk och af den obyggliga medfarten aldeles afmattad, och i hela min

själ djupt smärtad och förskräckt, då jag som helt och hållet värmlös, såg mig öfverlemnad till en Husbondes godtyckliga behandling, för hwilken all känsla af menstligt medlidande syntes vara främmande, kunde jag icke med wedfägningen fortsara, utan som ledjan war för kort att tillåta mig någon hwila, blef jag af mattighet hängande deruti, tills ändteligen Setterwall, efter, som han sjelf medgifwit, en timmas förlopp (ehuru det war wida längre tid) sjelf löfode mig ut bojan; — och 4:o Seban jag begagnat mig af den rätt mig Legonadgan medgifwer, nemligen att hos Kongl. Öfwer-Ståthållare-Embetet anmäla detta förhållande, blef jag som ansågs försummelig, och utan lof från min tjenst bortgången, utan att mig kunde förebrås något wanartigt lefwerne, öfwer ett dertill i Drängkammaren urpburit halfsat, basonerad med hafskäpp, samt då jag af smärta wille ropa om förskoning blef min mun tilbunden och torturen fortsatt.

Hwad Setterwall emot mig angifwit att jag af tredsto icke ålydt hans befallningar, är aldeles ogrundat, lika som att jag af olydnad bortgått utan lof, Setterwall kan aldrig förebrå mig hwarjen fallenhet för drycker, eller minsta ohöfligt bemötande emot honom, intet en gång ett ondt ord emot mine medtjenare, hwilka alla i synnerhet Huskållerskan wid alla tillfällen wisade mig sin öfwerlägsenhet; den omständighet hwarwid man synes fåsa sig, nemligen om min bortgång, måtte kunna anses förlätlig, då af Handlingarne synes, hwilket icke eller Setterwall gittat besrida att jag första dagen eller den 30 December af ofunnighet försummat att så företräde i Kongl. Polis Kammaren, och att jag wid återgången hem såsom warande fastande och af skuld som matt ingick uti en bröjen smedja för att hwila, war kånhårda ett fel, men om jag, som i anseende till min då warande belågenhet fant barmhärtighet hos smeder, hwilka unnade en olycklig skulding en hwilostad, i stället blifwit liggande på gatan, måtte jag derigenom blifwit af Setterwall med mera skonsamhet behandlad? hade jag af Setterwall begärt lof att gå och anklaga honom, måtte han tillåtit mig sådant? dessa smeder hwilkas namn jag framdeles skall ha åran uppgifwa, anhåller jag ödmjukast måtte blifwa hörda öfwer min belågenhet då jag inkom i smedjan, de stola icke neka mig sannings vittnesbörd; någon widare bortgång utan lof har jag aldrig låtit komma mig till last.

Setterwall säger att han wid flere tillfällen haft orsak att vara misgnbid med mig, hwarföre har han då icke å ort som wederbbr anmält det? för mig har han aldrig tillfbrene eller förr än sjukdomen hos mig tog öfwerhand omtalat något misgnbie.

Ytterligare säger Setterwall att jag aldrig förr än den 27 December klagat öfwer sjukdom, ehuruwål han måste medgifwa att jag någon gång förut klagat öfwer öfbrindgenhet att arbeta, att jag icke förr än förenämnde dag tillkännagaf att jag hade Frostan, däruti har han rätt, ty oagat jag i likhet med hwar och en som har frostan i annalkande, någon tid förut kände mig illamående, af brytningar och åtfbljande mattighet, war likwål icke Setterwall, den busbonde för hwilken en stackars tjenare wågade omtala sådana småsaker. Sälunda nbdgades jag förtiga mitt tillstånd till dess krafterne nekade mig sitt bistånd.

Allt Setterwalls Hus-Läkare icke ansedt mig sjuk är för lättligt, tillåfwentyrsk kände han icke frostans många olika beskaffenheter, hwilket tyckes besannas, först af hans ordination af hafwersoppa m. m. dylikt, och sedan af hans uttrade önskan att det stode i medicinens förmåga att förordna 25 prygel åt mig, hwilket sehnare yttrande nog samt wid handen gifwer att mannen saknar den ädla känsla som bbr wara en Läkares öfiliaktiga följeflagare — mens niskokårleken — och så har Herr Widmark så wål som hans Herr Collega, Herr Doktor Häggström wid det mundteliga förhbr, hwar wid de woro tillståndes; medgifwit mbieligheter, som kan wid srossjukdomar förekomma; hwilka nog mycket ändrar innehållet af Widmarks förut på siäl och salslighet utgifne atest.

Båda dessa Herrar Doktorer har Råmners-Rätten utan att ens satt i fråga om Ed ålkades, afbrt på deras förut aflagde Embets-Ed, men så wida deras witsord skall i någon måtto galla, yrkar jag att de med hand & bok skall aflägga den wanliga Wittnes-Eden öfwer deras intygan.

Helt annorlunda förehöll det sig med det intygande Hr Afesoren af Grubbens så wål skrifteligen som mundteligen afgifwit, som okänd ringa tjenare, tem jag till honom

han såg min belågenhet och sjukdom, och meddelade mig ett med sanning öfverensstämmande betyg, hwilket Herr Åkesförens insfr Rätten oförändrat widhöll, med tillägg, att ehuru Herr Åkesförens icke kunde bestämma huru länge jag hast eller huru länge jag kunde komma att behålla Frokan, jag likwäl wid besigtningstillfället wid första påseendet synbarligen war sjuk, och wid närmare undersökning befans hafwa frokan, samt för den dagen war till arbete oförändrad; deraf synes klarliga att sjukdomen icke war tillgjord utan verklig, ehuruwäl Rätters-Rätten nti sitt utslag ansedt detta intygande icke förtjena stor uppmärksamhet.

Den som känner denna sjukdomens natur och egenstapet wet och att den är periodisk, att den under sin verksamhet medförer strång mattighet, och en oemotståndelig trångtan efter hwila, samt att den icke alltid är bunden wid vissa tider för sin återkomst, men att den sjuka deremot wid mellantiderna kan både förtära ordentelig föda, samt afwen förrätta måtteligt strängt arbete; när dessa omständigheter jemföras med hwad Setterwall och hans husfolk emot mig som besvärande anført, nemligen att jag som orden lyda i Setterwalls berättelse, af infall stundom oombedd deltagit i mine kauraters arbeten utom synbar ansträngning, samt att jag arbetat om afstnarne, så synes tydeligen deraf att jag varit willig att arbeta den tid mina frakter sådant medgifwit, och detta har man lagt mig till last.

Till vidare bewis att jag, då jag lemnade Setterwalls tjänst war i högsta grad sjuk, så att jag endast någon stund på dagen kunde förrätta något mindre betydligt arbete, samt att jag som i fyra dagars tid varit utan tillgång till lifwets uppehälle, mer af barmhertighet än för arbetsförmåga blef af Herr Pettersson emottagen och först efter 2:ne månader medelst en ordentlig wård blef sjukdomen qwitt, torde jag få äran med bewis styrka. Af allt detta synes klart att jag afwen i Setterwalls tjänst war af verklig sjukdom beswårad, hwilken den af honom använda kurmetod wida förwårrade; och så har den enda i Setterwalls tjänst icke warande person bland de afhördade wittnena, Lindqwist witsordat sanningen deraf.

• Hade sjukdomen varit tillgjord, hwarsföre skulle jag just

dh, så långt efter mitt inträde i tienssen på en gång blifwa
siuf? hade jag icke långt förut funnat begagnat mig af den-
na inwändning om jag varit lat och motwillig.

Bland de i målet hörda vittnen, har i synnerhet Hus-
hållerkan hos Setterwall Gustafwa Wilhelmina Gaselius
utmärkt sig, då hon, som icke kunde lägga mig annat till last,
än att jag enligt hennes tanka haft för god appetit,
(hon war i allmänhet icke friförlig) wid slutet af sin be-
rättelse tillade att om en Wiga hade så uppfört sig
emot henne skulle hon behandlat henne mycket
strängare, hwilket yttrande sukkomligt wisar denna kvin-
nas owilja emot mig.

Gardisten Wahlgren nekade insfr Rätten att han såg
någon handduk blifwa bunden för min mund under det Set-
terwall pryglade mig, han har likwål i flere personers när-
varo erkänt att han sedt det, hwilket jag an håller att
få bewisa, för öfrigt war Wahlgren en bland dem som
kraftigast medmerkade till det wäld Setterwall å mig urbs-
wade,

Hwad affeende som kan gbras på dessa begge Setter-
walls tjenares misserd och åswen på de öfriges, så länge de
i hans tjenst äro, heldst deras vittnesmål endast kunde och
skulle tjena till ursäkt för Setterwalls förbrwade wäldsamma
förfarande emot mig, hwilken de likwål icke gittat tillwita det
minsta brottliga i mitt uppförande, utan endast dömdt efter
hwad de trott och tytt; lemnat jag till Kongl. Hof-Rättens
beprefswande; för min del kan jag endast förklara hwad jag
redan sagt, att jag varit siuf, och att hwad dessa personer
af missförstånd hos mig ansedt för owilja, härledt sig från
werkelig sjukdom.

Af de Orlofsbedlar och affedsbewis, så wäl som af det
Preslbetyg jag hos Setterwall företedde och hwilket sednare
Setterwall ännu icke återslådt till mig, kan inhämtas, att
jag i alla förhållanden i mina förut innehafda tjänster wisat
flit och willighet, sente en nykter, ärlig och gudfrugtig les-
nad; det är således endast Setterwall, som hos mig trott
sig finna, icke allenast fel, utan så swära förbrytelser, att
han med förbigående af all beskriwen lag, trott sig berätti-
gad att sålibst behandla mig på sätt sedt är.

Om jag verkelligen skulle varit så felagtig som man försökt bewisa, och af olydnad åsidosatt mina pligters uppsyllande, så är en särskild lag i thy fall föreskrifwen, nemligen Kongl. Maj:ts Nådiga Regoskadga för Husbönder och Tjenstehjon af den 15 Mai 1805, hwars andra artikel tredje paragraf tydeligen stadgar: att om tjenstehjonet felar af lårtja, wårdslöshet eller olydnad i tjensten, eller eljest förer ett oordentligt och straffbart lefwerne, åge Husbonde med alfwarsamma föreställningar, och där de ej hjelpa, med måttelig husaga sådant råtta, bättrar sig ändå ej tjenstehjon, eller befinnes det okunnigt eller odugligt i den tjenst hwarå det städsel tagit eller wisar sig i tjensten otroget eller uppstudsigt, och will husbonde det förthy från sig skilja, anmäla han då målet med sina omständigheter hos Öfwer-Ståthållare=Embetet, som då sådan sak sinnes med tjenstehjonet, och husbonde ej will det tillgifwa tillsäger den skyldige att genast ur tjensten tråda.

Sådan rätt åger husbonde emot ett felande tjenstehjon enligt ofwan anförde paragraf; är förbrytelsen af swårare beskaffenhet, äro allmänna lagar derföre stadgade.

Lagar och författningar äro derföre stadgade och gifne att de skola af Konungens undersåtare utan afseende till person owilkorligen efterlefwas, och den som bewisligen öfwerträder dessa lagars föreskrifter, hwars ändamål är att dela rätt och billigt undersåtarena emellan, på det ingen må wäga att taga sig sjelf hämnad, hwarigenom den ringare wid minsta förseelse, ofelbart skulle blifwa ett offer för den mågtigares hämnad och obetänksamma straffdomar, straffas derföre efter samma lag, som annars lennar honom handräkning till den felandes nåppst.

Lagens ordalydelse i 20 Cap. 7 §. Missgärnings=Wallen och Kongl. Fbrordningen af den 20 Januari 1779, är all för tydlig för att kunna misshälsas, och lyder: hwar som griper, bastar eller binder någon ofdrwunnen utan uppenbar missgärning, ther han må gripas och häcktas före, straffas med ett års fångelse med eller utan arbete och bte 100 Daler Silfwerynt, eller i brist af tillgång till bbtetne arbete

fyra månader öfwer året. Af ordet eller synes, att alla tre Gripa, Basta och Binda icke behöfwer ättbläs. Att jag är till någon grof gärning öfdrunnen, gripen och bunden, det är bewisat; att Setterwall emot mig för öfwat ett sådant brott, är både årkändt och bewisadt; att af sigten dermed, war att låta mig för mina medienare slämmas, är bewisat och medgifwit; att Setterwall icke som i utslaget antages varit foglig, synes af hans outtrötteliga omsorg att behålla mig fångslad; en foglig husbonde har aldrig widtagit sådana emot Swenskt Lag och Medborgierligt rätt stridande steg, att låta sin tjenare, afklädd utfatt för köldens ämterkan, bunden i jernkedior och med lås fastslått wid wägg och påle schavottera, kan ett sådant förfarande under någon förewändning ursäktas? Kan någon undersåte emot sin medundersåte, hwilken lika så wäl står under lagens skydd som under dess nåppis, ostraffad så öfdrsynt wäga bryta Fäderneslandets af Konung och Ständer gillade Lagar? Så djerst bryta den heliga Ed Konungen swurit hålla undersåtare sina till skydd och säkerhet emot lagbrott och wäldsböwerkan, hwilken Ed gäller lika för hög eller låg, rik eller fattig? så måste naturligtwis den frågan uppstå: hwad betyda der egentligen dessa höga och heliga garentier för Swenska undersåtens personliga frihet och säkerhet, då en en enskild medborgare så öfdrsynt wägar förbigå grundlagarnes stadganden, och ostraffad emot sine mindre wäl lättade medundersåtare, efter eget wal och wilja werkställa det straff å dem honom hämnaren och en ottyglad wrede wid handen gifwer? hwarföre äga wi då lagar, då de kunna så answarslöst missbrukas? Upplösning därom är nöwendig, emedan i annat fall den tjenare som känner sin rätt att icke utan för gröft brott blifwa bunden, i händelse af dylikt öfdrift kunde bruka represalier och afwäria wäld med wäld, och sålunda stadna i answar, såsom den emot husbonde höjt wäldsam hand.

Då Setterwall, sedan han på sätt anført är, å mig utöfswade allt det wäld han, utan mitt lifs förlust, kunde emot mig werkställa, då först ansåg han tid wara att begagna den rätt han trodde sig äga genom Tjenstehjonsstadgan, att nåppis sin enligt hans tanka trädskande tjenare, gå först blef jag pryglad; att han varit för fromsint att å mig wilja werkställa denna Bastonad, ligger i en förfärlig motsägelse till det obarmhårtiga behandlingsätt han wid mitt fångslande iakttagit, ty den som först så omenskligt förfar med sin tjena-

re, utan lagliga stål, och i denna wanhebrande ställning, ännu vill twinga honom att arbeta, den har sannerligen inga anspråk på trowärdighet då han talar om och berömmuer sig af Christeligt medlidande.

Åf Handlingarne synes äfwen att det icke war Setterwall som wid Kongl. Szwers-Ståthållare-Embete angaf och flagade på mig, eller att jag på hans begäran efter lagligen föregången undersökning derom af högbemålde Embete blef från hans tjänst stild, utan twertom, att det war jag som war den flagande, och Kongl. Szwers-Ståthållare-Embete, som ansåg angifwelsen, hwilken besannades af Setterwalls eget medgifwande, wara så beskaffad att målet måste till Domstol remitteras, gaf mig tillstånd att genast ur Setterwalls tjänst träda för att min talan emot honom utföra.

Setterwall blef genom det härmedelst Szwersflagade utslaget, hwilket Råmners-Rätten underställt Kongl. Hof-Råttens pröfning, af Råmners-Rätten från allt answar frikänd, utan någon ersättning å någondera sida, och em någon reaconventionstalan för angifwelsen blef wälwieligen från Setterwalls sida ingen fråga; men som jag genom särskild uttagen stämning å Setterwall flagat Szwers oriktig och sanningsslöbs orlofsedel, hwilken klagan Rätten förordnade borde åttelja hufwudsaken, blef wäl Setterwall därom Szwertypgad samt som utslaget utwisat ålagd att wid äfwentyr att till hösten betala mig lön och kost, gifwa mig en behdrigen inrättad orlofsedel, hwilket åliggande han icke annorlunda uppspilde, än att han i bestånda ordalag måtte utsätta att jag uppfört mig årligt och nyktert, men bibehålla lika wäl den osanna uppgiften att jag för det jag i hans tjänst wid slutet af min därwaro stall wisat trädsla, olydnad och försumlighet, genom Szwers-Ståthållare-Embetes åtgärd på hans begäran från hans tjänst stild blifwit, i följd hwaraf jag i anseende till denna del af utslaget, yrkar att Setterwall som icke kunnat förstås att meddela mig en med lag och sanning inrättad orlofsedel, måtte fällas till hwad Råmners-Rätten i thy fall stadgat, och meddela mig en på verkelig sanning grundad orlofsedel.

Hwad slutligen sjelfwa hufwudsaken beträffar, så och då af så wäl Handlingarnes innehåll som äfwen af ofwan an-

Örde Stål synes, det Råmners-Rätten för Setterwalls fri-
fallande från ansvar, aldeles icke hvarken återopat något
lagrum, hvarpå ett sådant utslag grundar sig, eller anført
några sådana stål, som för en Under-Domstol i thy fall
kunna anses och antagas som gällande, och jag tror att det
endast och allenast måtte tillkomma Högsta Autoriteten, att
utdfwer lagen pröfwa, huruvida den anslagade bbr på före-
kommande stål och omständigheter i mer eller mindre mån
blifwa försonad; och i sålid häraf vågar jag hos Kongl.
Hof-Rätten ödmjukast anhålla om det härigenom öfverklaga-
de utslaget's totala upphåfwande, och itereras emot
Setterwall de påståenden jag till Råmners-Rätten ingifwit
och som finnes i Protocollet för den 23 nämlidne Februari,
så wida intet Kongl. Hof-Rätten skulle pröfwa ståligen målet
till en mera lagenlig handläggning till Råmners-Rätten å-
terförwisa Stockholm den 30 April 1832.

Jacob Liljequist,
Dräng.

På anmodan författad af
Gust. Pettersson,
Instrumentmakare.
